

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania A. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie

o zwrot pobranego zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 3 grudnia 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt IV Ua 62/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się 240 zł (dwieście czterdzieści złotych), wraz z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

r.g.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 kwietnia 2023 r. sygn. akt IV Ua 62/22, Sąd Okręgowy w Rzeszowie w sprawie z wniosku A. B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Rzeszowie w przedmiocie zwrotu pobranego zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego oddalił apelację pozwanego od

wyroku Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 7 listopada 2022 r., sygn. akt: IV U 437/19 (pkt I), zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawczynie A. B. kwotę 2.700,00 zł (słownie: dwa tysiące siedemset złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 26 kwietnia 2023 r. sygn. akt IV Ua 62/22 utrzymał zatem wydany w pierwszej instancji przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie wyrok z 7 listopada 2022 r., sygn. akt: IV U 437/19, którym Sąd ten w pkt I umorzył postępowanie w zakresie odwołania A. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z 3 lipca 2019 r., 12 lipca 2019 r., 13 sierpnia 2019 r. oraz w zakresie prawa do zasiłku chorobowego z funduszu chorobowego za okresy od 2 listopada 2017 r. do 2 maja 2018 r. i od 5 maja 2018 r. do 31 października 2018 r., wobec cofnięcia odwołania, w pkt II zaś wyroku zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z 27 sierpnia 2019 r. w ten sposób, że stwierdził, iż wnioskodawczynie A. B. nie jest zobowiązana do zwrotu zasiłku chorobowego wypłaconego za okresy od 2 listopada 2017 r. do 2 maja 2018 r. oraz od 5 maja 2018 r. do 31 października 2018 r. w kwocie 50 897,20 zł wraz z odsetkami, w pkt III zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z 5 września 2019 r. w ten sposób, że stwierdził, iż A. B. nie jest zobowiązana do zwrotu zasiłku chorobowego wypłaconego za okres od 2 maja 2017 r. do 30 października 2017 r. w kwocie 4 780 zł wraz z odsetkami. Koszty zastępstwa procesowego zniósł wzajemnie między stronami - pkt IV wyroku.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt IV Ua 62/22, wniósł organ rentowy, zaskarżając ten wyrok w części tj. w pkt I w zakresie, w którym Sąd oddalił apelację organu rentowego od pkt II i IV wyroku Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 7 listopada 2022 r. w odniesieniu do sprawy z odwołania od decyzji z 27 sierpnia 2019 r. znak: [...] - ZAS: w pkt II w całości. Organ rentowy zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie jedynie w zakresie sprawy z odwołania od decyzji z 27 sierpnia 2019 r. znak: [...] - ZAS.

Nieważność postępowania w ocenie organu rentowego polega na rozpoznaniu sprawy w postępowaniu apelacyjnym przez Sąd w składzie jednego sędziego w miejsce składu ustawowego trzyosobowego.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej polega natomiast na wydaniu przez Sąd rozstrzygnięcia, którego skutkiem jest brak obowiązku zwrotu przez A. B. nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 50 897,20 zł wraz z odsetkami z uwagi na ustalenie, że odwołująca się nie ponosi winy w wypłacie świadczeń przez organ rentowy i w sposób usprawiedliwiony pozostawała w przekonaniu, że świadczenia jej wypłacone są zgodne z obowiązującymi przepisami, a które to stwierdzenia pozostają w jaskrawej opozycji do ustaleń Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, który w sprawie o podleganie wnioskodawczynie do ubezpieczeń społecznych prawomocnym wyrokiem z 23 czerwca 2022 r. sygn. akt III AUa 763/20 (przyjętym w poczet dowodów sprawy) rozstrzygnął, że wnioskodawczynie A. B. nie podlega ubezpieczeniom społecznym (w tym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu) w okresie od 30 kwietnia 2017 r., przyjmując (w uzasadnieniu), że pozorowała prowadzenie działalności gospodarczej. Wnosząc z ww. wyroku Sądu Apelacyjnego, to Wnioskodawczynie powinna zostać obciążona obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, które przyjęła w złej wierze, przy pełnej świadomości wprowadzania w błąd organu rentowego. Zestawienie skarżonego wyroku Sądu Okręgowego i wyroku Sądu Apelacyjnego prowadzi do ich sprzeczności - kolizji skarżonego wyroku z prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego, co obniża zaufanie do wymiaru sprawiedliwości.

Organ rentowy oparł skargę kasacyjną na obydwu podstawach kasacyjnych.

W ramach procesowej podstawy zaskarżenia zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie: 1) art. 365 § 1 k.p.c. w związku art. 382 k.p.c., art. 327¹ § 1 pkt. 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez pominięcie w rekonstrukcji stanu faktycznego sprawy sentencji i kluczowych dla sentencji ustaleń prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 23 czerwca 2022 r. sygn. akt III AUa 763/20 (przyjętego w poczet dowodów w toku sprawy), które wiążą Sąd Okręgowy a zakres związania wyznacza nie tylko rozstrzygnięcie, z którego wynika, że wnioskodawczynie A. B. nie podlega ubezpieczeniom społecznym (w tym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu) w okresie od 30 kwietnia 2017 r., lecz równolegle ustalenia Sądu Apelacyjnego, które jako kluczowe stały się podstawą jego rozstrzygnięcia, tj. przyjęcie, że wnioskodawczynie A. B. pozorowała prowadzenie działalności gospodarczej; skarżony wyrok Sądu

Okręgowego narusza powagę rzeczy osądzonej prawomocnego ww. wyroku Sądu Apelacyjnego; 2) art. 367 § 3 zd. 1 k.p.c. poprzez wyrokowanie w sprawie przez sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym, w miejsce wymaganego składu trzech sędziów.

W ramach materialnoprawnej podstawy zaskarżenia skarżący podniósł naruszenie: 1) art. 84 ust. 1 w zw. z art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1230), poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało przyjęciem, że zasiłek chorobowy pobrany przez wnioskodawczynię za sporne okresy nie stanowi nienależnie pobranego świadczenia i tym samym nie podlega zwrotowi, podczas gdy z materiału dowodowego wynika, że wnioskodawczyni świadomie wprowadziła organ rentowy w błąd w zakresie spełnienia wymogów podlegania ubezpieczeniom społecznym, w tym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, co winno skutkować przyjęciem wypłaconych świadczeń zasiłku chorobowego jako nienależnie pobranych i stwierdzeniem obowiązku ich zwrotu; 2) art. 98 k.p.c., art. 108 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964) poprzez niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało zasądzeniem od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów zastępstwa procesowego w wysokości nieznajdującej oparcia w stawkach przewidzianych dla spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego (§ 9 ust. 2 i ewentualnie § 20 ww. rozporządzenia).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do organ rentowy oparł na przesłankach z art. 398⁹ § 1 pkt 3 i pkt 4 k.p.c.), podnosząc nieważność postępowania i oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do jej merytorycznego rozstrzygnięcia.

Na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w niniejszej sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że zachodzi nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt. 3 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie tych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Podnoszona przez skarżącego przesłanka nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji z uwagi na sprzeczny z przepisami prawa skład sądu orzekającego (art. 379 pkt 4 k.p.c.) została już wyjaśniona w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (LEX nr 3523123), której nadano moc zasady prawnej. Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.; dalej ustawa COVID-19), ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Jednakże przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich

orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Przyjęta w niniejszej uchwale wykładnia wiąże co do oceny środków zaskarżenia wnoszonych od orzeczeń wydanych po podjęciu uchwały. Nie chodzi przy tym o orzeczenia wydane przez Sądy drugiej instancji po godzinie 13.00 dnia 26 kwietnia 2023 r., lecz o orzeczenia wydawane od 27 kwietnia 2023 r., zgodnie z ogólną zasadą obliczania biegu terminów (art. 111 § 2 k.c.). Tym samym nie można podzielić poglądu skarżącego, że zachodzi nieważność postępowania uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ w sprawie Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wydał zaskarżony wyrok w składzie jednoosobowym w dniu 26 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie

sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Tymczasem w przedmiotowej sprawie we wniosku nie wskazano jakie przepisy zostały w ocenie organu rentowego naruszone przez Sąd drugiej instancji. W istocie organ rentowy kwestionuje dokonane w niniejszej sprawie przez Sąd drugiej instancji ustalenia faktyczne, którymi Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany. Sąd Apelacyjny w toku postępowania ustalił, że: „wnioskodawczynie w sposób usprawiedliwiony mogła pozostawać w przekonaniu, iż świadczenia jej wypłacane są zgodne z obowiązującymi przepisami, a sama odwołująca zachowuje dla nich prawo w spornych okresach. (...) „Nie bez znaczenia pozostaje też wielość kontroli przeprowadzonych u odwołującej, brak stwierdzania nieprawidłowości w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, czy korzystania ze zwolnień lekarskich, decyzje ZUS w kwestii przywrócenia terminu do uiszczenia składek po terminie czy nawet wypłata świadczenia postojowego w/w w czasie pandemii Covid-19. Takie działania utwierdzały wnioskodawczynię o przysługujących jej uprawnieniach do świadczeń, a tym samym nie miała ona świadomości bezprawnego ich pobierania.” Należy nad to przypomnieć, co było wielokrotnie podkreślane w judykatach Sądu Najwyższego, że do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (np. Wyrok Sądu Najwyższego z 13 listopada 2024 r., III USKP 26/24, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520).

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.)

orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

r.g.